

AKMENOS PAKRANTĖSE

Buvęs Bernardinų vienuolynas, dabar kraštotyros muziejus.

Tiltelis per Pastauninko upelį, kurį kopyltstulpiats papuošė kretlingiškis liaudies meistras Raimundas Puškorius.
A. SABALIAUSKO ir R. JURGAICIO (ELTA) nuotraukos

PAS BALTARUSIJOS LIETUVIUS

Tikriausiai visi yra girdėję apie lietuvių „salas“ Baltarusijoje: apie Pelesą, Gervėčius, Zietelą. Tačiau ar dažnas nors vienoje iš šių „salų“ yra buvęs, ar yra kalbėjęs su tenyškiais lietuviais: kaip, kuo jie gyvena. Štai tokiais tikslais vedini mes ir išvykome vieną rytą iš Vilniaus rytų kryptimi, norėdami aplankyti „Gervėčių salą“. O tiksliau — Girių kaimą, kur lietuvių kalbą šio kaimo devynmetėje mokykloje dėsto Renata Greimaitė. Šiuo metu — kol kas vienintelė iš Lietuvos, atvykusi mokytojauti Baltarusijos lietuviams. Prieš porą dešimčių metų, 1961-aisiais į Girias mokytojauti buvo atvykęs Bernardas Šaknys, dabar — „Tiesos“ laikraščio darbuotojas.

Tik pravažiavus Savoriškes — Lietuvos ir Baltarusijos siena. „Sienos“, aišku, jokios nėra, tik šalia kelio įmūryti betoniniai stendai byloja, kad čia baigiasi Lietuvos TSR teritorija ir prasideda Baltarusijos TSR. Iš karto už šios „sienos“ išsibarsčiusi Kotlovkos gyvenvietė — pirmasis baltarusių, arba, kaip rytų Lietuvos lietuviai juos vadina, gudų kaimas ir apylinkės tarybos centras. Ir iš karto baigiasi asfaltuotas kelias ir toliau riedame smagiai pasikratydami akmeniniu grindiniu. Važiuojame per Markso, Kirovo, Čiapajevo kolūkių laukus. Apie tai byloja ir pakelės stendai, ir šių asmenų bronzinės skulptūros ūkių centrų aikštėse. Atrodytų, tarytum sugrįžti į penkiasdešimtuosius ar šešias dešimtuosius metus Lietuvoje. Dabar Lietuvoje ne tik panašios skulptūros nepamatysi, bet ir, atrodo, jau nebėliko nei Kirovo, Zdanovo ir kitų „žymių“ praeities tarybinių veikėjų kolūkių pavadinimų. Krinta į akis naujoji baltarusių kolūkiečių sodybų architektūra iš stambių baltų gelžbetonio blokų sumontuoti dviaukščiai kotedžai šviečia baltumu iš tolo. Tačiau prieini arčiau — slegia industrinė, „sunki“ architektūra. Tai, kas tinka miesto sąlygomis, netinka kaimui. Aplink kotedžus — nei

medelio, nei krūmelio.

Pravažiuojame Gervėčius — stambią gyvenvietę, nuo seno lietuvių apgyvendintą. Į dangų šaukia neogotikinės bažnyčios bokštas. Veikiančios. Ir beveik kiekvienoje sodyboje — sodai, sodai. Iš tikrųjų, pirmoji pakelėje pamatyta lietuviška „sala“ — Gervėčiai — iš tolo pasirodė kaip žalia sala.

Nuo Gervėčių iki mūsų kelionės tikslo jau nebetoli. Pravažiuojame dar vieną lietuvišką kaimą — Rimdžiūnų — ir už kelių minučių kelio — Girios. Senas gatvinis lietuvių kaimas. Dar vieną „žalia sala“.

Kaip pasakoja Girių senbuviai — jų kaimas — nuo senų laikų lietuvių apgyvendintas. Štai prieš antrąjį pasaulinį karą čia buvo per 100 sodybų. Ir tik viena tuo metu gyveno čionai mišri šeima.

Kuo vertėsi Girių ir kitų kaimų — Čičiūnų, Palegrindos, Dalčiūnų, Mockų — gyventojai? Žemės čia nelabai derlingos, aplink — miškai. O ir tos žemės vietiniai gyventojai ne per daugiausia turėjo: vyravo vieno—dvejų—trijų hektarų ūkeliai. Todėl vyrai kasmet keliems mėnesiams samdydavosi dvarininkams miško kirsti. Moterys garsėjo linų drobėmis. Jų pirkliai net iš Lenkijos atvykdavo nupirkti.

Kaipgi dabar gyvena Girių ir aplinkinių kaimų lietuviai? Dauguma dirba kolūkyje „Rassvet“ („Aušra“). Ir nors lietuviai sudaro daugumą tarp kelių šimtų kolūkiečių, ūkio kontoroje — nė vieno lietuvių. Ūkio vadovas — atvykėlis. Visi susirinkimai, posėdžiai — aišku, ne lietuvių kalba.

O žmonės trokšta, nori išlaikyti li. Visi susirinkimai, posėdžiai, Lietuva. Bet va, jei norima pasikviesti kokį meno kolektyvą iš Lietuvos, reikia vietinės valdžios arba net Astravo rajono vadovybės leidimo. Tačiau vietos lietuviai nelinkę sėdėti rankas susidėję.

Kaip papasakojo viena aktyviausių Girių moterų Jadvyga Kasevičienė, šį rudenį kaimo moterys siūsis tautinius rūbus. Austi girietės dar nepamiršę, o ir stakles beveik kiekvienoje troboje dar tebestovi. Bus tautiniai rūbai — dažniau gervėčiai galės ruošti savo tautinius vakarus, o ir svečių iš aplinkinių kaimų, Lietuvos pasikviesti.

O kaipgi reikalai Girių devynmetėje mokykloje? Nuo šių metų kovo mėnesio čia dirbanti buvusi kaunietė Renata Greimaitė pasakoja:

— Mokykloje — 47 mokiniai, 13 mokytojų. Mano vedamas lietuvių kalbos pamokas lanko 34 mokiniai: nuo trečios iki aštuntos klasės. Klasėje būna nuo aštuonių iki... vieno. Tai, kad per pamoką būna tiek mažai mokinių, Lietuvoje mokytojui sukeltų džiaugsmą, o čia to nėra. Vaikai sunkiai skaito, dar sunkiau rašo. Griežtumu, reiklumu čia nieko nepasieksi. Stengiuosi kuo daugiau kalbėtis su jais, padainuoti. Žodžiu, stengiuosi prabudinti juose lietuvišką dvasią, kuri kai kuriuose iš mokinių, deja, yra prigesusi.

Kokia tolimesnė būna Girių ir aplinkinių kaimu vaiku ateitis? Čia baigę devynias klases, jie toliau tęsia mokslus Gervėčių vidurinėje mokykloje. Čia lietuvių kalbos pamokas veda iš šių vietų kilusi ir mokslus Lietuvoje baigusi mokytoja Vaičiulienė. Tačiau visos kitos pamokos dėstomos rusų kalba, susirinkimai, vakarai, popietės — taip pat. Taip, taip — rusų kalba, aš neapsirikau — Baltarusijoje nėra nei vienos baltarusių mokyklos. Visose mokyklose dėstoma rusų kalba. Todėl vaikams ir sunku, baigus vidurinę mokyklą, — tęsia pasakojimą R. Greimaitė. — Nori toliau mokytis Lietuvoje, bet lietuviškai pakankamai gerai nemoka. Ir neretai neišlaiko stojamųjų egzaminų. Ir pritapti Lietuvoje jiems sunkiau — lietuvių bės šaknys jau apdžiūvę. Nors juos

traukia, vilioja Lietuva. Ir šitie vaikai, kuriuos dabar mokau, vyks ateity toliau mokytis į Lietuvą. Tik po to ar jie pasiliks tenai, ar grįš atgal — sunkus klausimas. Dabar, deja, lietuvių jaunimas šias vietas palieka. Ištraukia juos Lietuva. Girios, Rimdžiūnai — dar gal išliks ilgesnį laiko tarpą lietuviškomis salomis. Kiti, mažesni kaimai miršta tiesiog akyse. Į šias vietas atsikelia kiti žmonės — iš tos pačios Baltarusijos kitų rajonų, Rusijos, Ukrainos. Formuojasi nauja, kita kultūra, kurioje, deja, lietuviški pradai tirpsta.

Renata palydi mus į vieną toki mirštantį kaimą — Milciejus. Gūdus vaizdas: kas antra, kas trečia troba — užkaltais langais. Kiemai tirštu kilimu iki kelių užžėlę žolėmis. Ir tylą — nei vaikų rėkavimo, nei žmonių klegesio. Tik kartais nuo karto liepų viršūnėse švilpteli strazdas. Ir vėl tylą. Užkalbinam 89-erių metų Julijoną Karmazienę.

— Vaikeliai, gal pirtumėt mano sodybą? — klausia senučiukė. Aplink keliiasi, miršta žmonės. Liudna čia gyventi.

Kaip paaiškino Renata, iš šio kaimo tik trys vaikai lanko mokyklą. O yra ir tokių kaimų, kur pasiliko tik senukai. Ne geresnė padėtis ir pačiose Giriose. Kaip papasakojo 73 metų Julius Valeika, kaime jau 7 trobos stovi tuščios, apie 40-yje gyvena po 1—2 jau senyvo amžiaus žmones.

Gerai, kad Renatai užteko pasiryžimo ir noro išvykti iš miesto mokytojauti į Baltarusijos lietuvių kaimą. Tik kas dar paseks jos pėdomis? Reikia ne tik mokytojų — reikia ir knygų, žurnalų, kultūrinės, medicininės pagalbos mūsų tautiečiams, kurie ilgą laiką buvo visai nepelnytai pamiršti. Laikas suprasti, kad lietuviai gyvena toli nuo Lietuvos ne tik vakaruose, bet ir čia pat, pašonėje — rytuose. Ir joms, „saloms“ Lietuvos — „kontinento“ pagalba gal dar labiau reikalinga. Ypač dabar, kai „salų“ tirpimo nesulaikyti jau jokiomis jėgomis.

Rokas Kalrys

VILNIS

Lithuanian Peoples' Bi-weekly (659-780)

Published bi-weekly, Thursday, except when preceded by a Holiday,
by the Workers Publishing Association, Inc.
Subscription rates in United States: one year \$15.00; Chicago \$17.00;
Canada, and other foreign countries — \$20.00.

POSTMASTER: Send address changes to the
VILNIS - 3116 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608 Phone 842-7325

Second class postage paid at Chicago, Illinois (U.S.P.S. 659-780)

POETĖ IŠ ŠIAPUS ATLANTO

Lietuvoje viešėjo žinoma Amerikos lietuvių poetė Vitalija Bogutaitė-Keblienė.

Tautietė gimusi prieš Antrąjį pasaulinį karą Lietuvoje, dabartiniame Kėdainių rajone, Krakių miestelyje. 1944 m. vasarą, artėjant fronto linijai, ji, kaip ir tūkstančiai kitų lietuvių, pasitraukė su tėvais į Vakarų. Iš pradžių — gyvenimas „dipukų“ stovyklose, po kelerių metų persikėlė į Jungtines Amerikos Valstijas. Baigė aukštusius mokslus, įsigydama chemikės diplomą. Jau trečias dešimtmetis mokytojauja amerikiečių mokyklose, dėstydamą chemiją. Amerikoje išėjo iš spaudos trys Vitalijos Bogutaitės-Keblienės poezijos rinkiniai: „Vėidrodis jūros dugne“, „Lietus ir laikas“ bei pastutinis — „Po vasaros“.

Siemet, kai poetė viešėjo Lietuvoje ir kaip svečias dalyvavo „Poezijos pavasaryje-89“, „Vagos“ leidykla išleido jos antrą eilėraščių knygą Lietuvoje. Be to, Vilniaus rajono Salomėjos Nėries kolūkis iševijęs poetei paskyrė jau tradicine tapusią šio ūkio literatūrinę premiją.

Baigiantis Vitalijos Bogutaitės-Keblienės viešnagai tėvų žemėje, trumpas interviu su ja.

— Lietuvoje Jūs jau, atrodo, nebe pirmą kartą?

— O, ne! Pirmą kartą aš lankiausi 1972-aisiais metais.

— Ar yra skirtumas per šiuos septyniolika metų tarp to, kaip anksčiau ir dabar gyvena žmonės Lietuvoje?

— Didžiulis! Juk pas jus dabar „perestroika“. Žmonės nebijo ir patys pirmi su mumis ima kalbėti apie tai, apie ką jie anksčiau bevėlydavo tylėti arba užsimindavo puse žodžio. Man net sunku patikėti: kaip greitai, kaip stipriai Lietuva atgimsta.

— O Jūs jau nebebijote, kad Jus su vyru, grįžusį namo, apšauks „raudonaisiais“?

— Man atrodo, kad „naujųjų viduramžių“ laikai jau praėjo. Tada, po mūsų pirmojo apsilankymo tėvų žemėje, grįžę į Ameriką gau-

davome raudonu rašalu parašytų laišku, pilnų įvairiausių grasinimų. Dabar tai jau praėjo. Dauguma Amerikos lietuvių jau supranta — Lietuva — tai visame pasaulyje išsisklaidžiusių lietuvių Tėvynė ir tik ji — viena. Be to, mus, išėivius, labai domina ir jaudina atgimstanti Lietuva. To visi mes karštai trokštame.

— Sakykite, kokios galimybės Amerikoje yra leisti savo kūrybą?

— Už savo pinigus išleis bet kuri leidykla. Jei mokėti nenori, ai neturi iš ko — įteiki leidyklai, j tuomet sprendžia — spausdinti ar ne.

— Kuriuo keliu einate Jūs?

— Tik antruoju. Savo knygų spausdinti už savo pinigus nekėtinu iš principo.

— O Lietuvoje — kaip leidykla išleido Jūsų knygas?

— Tikrai nesisūliau — tai mano stilius. Abu kartus pasiūlė leidykla.

— Jūs pagal specialybę — chemikė. Sakykit, kaip toks griežtas ir tikslus mokslas derinasi su poezija?

— O, labai gerai. Tuomet poezijoje išlaikoma tam tikra logika. Negali sau leisti nukrypti į lankas.

— Ar dideli Amerikos lietuvių leidžiamų knygų tiražai?

— Palyginti su Lietuvoje leidžiamomis knygomis, nedideli nuo 500 iki 2000 egzempliorių.

— Vadinasi, iš kūrybos pragyventi negalima.

— Jokių būdu. Visi, rašantys ir besispausdinantys (dar turėkit omeny, kad Amerikos lietuvių spauda honorarų nemoka), turi darbą, biznį, tarnybą. Aš, pavyzdžiui, 37 metai dėstau chemiją amerikiečių mokyklose.

— Įdomu, kada sulauksim Jūsų naujos poezijos knygos?

— Žinot, rašymas — tai ne toks veiksmas, kai, pvz., sėdi ir siuvi suknelę. Tu turi ką pasakyti arba neturi. Neturi — tyli. Va, kai prabilsiu, užrašysiu tai popieriuje — tuomet ir gims nauja knyga.

— Ačiū už pokalbį.

Kalbėjosi Marius Kairys

DAINA PAVILIOJO

Nuo neatmenamų laikų Šalčininkų rajono Viečiuonų kaime skamba dainos. Dabar jos ne tik Viečiuonuose, bet ir visoje Lietuvoje, net už jos ribų, aidi šio seno kaimo dainos. O garsina dainomis savo kaimą močiutės. Jas taip jau įprato vadinti visi, kas bent kartą klausėsi jų dainų.

— Prisimenu jas dar jaunas, kai ant pečių gulė sunki darbų našta, dideli rūpesčiai, šeima, — pasakoja Viečiuonų devyntmetės mokyklos mokytoja Janina Bliudžiuvienė. — Jų dainos skambėdavo ir sieną grėbiant, ir rugius pjaunant, ir kitus darbus dirbant. Prisimenu, kaip skambėdavo Neravų laukai, kai, rėvėdamos daržus, uždainuodavo Viečiuonų moterys. Mes, mergaitės, dirbdamos kartu su jomis, užmiršdavome ir skaudančias nugaras, ir patinusias rankas...

Taip jau atsitiko, kad neramiais

kraštui laikais Elžbietai ir Stasei Kukauskienėms teko savo dzūkiškais dainomis lengvinti tremtinių daliai Sibire. Kaip sako pačios moterys, daina ir nuo bado gelbėdavo, ir nuo šalčio gindavo. Gal daina ir stiprybės pridėjo, kad tiek iškentėjusios vargo, nenustojo tikėti gyvenimu. O grįžusios į Lietuvą, uždainavo atvira širdimi.

Susibūrė visos į vieną būrelį, ir štai jau aštuoneri metai dainuoja Viečiuonų etnografiniame ansamblyje. Šiam ansambliui visą laiką vadovauja mokytojas A. Jarmala.

Labai plati etnografinio ansamblio koncertų geografija. Kur tik nedainuota per tuos metus. Atrodo, dar taip neseniai džiaugtasi šimtuosiu koncertu, o pavasarį pasiekė dar džiugesnė žinia — ansambliui suteiktas liaudies nusipelnusio kolektyvo „Zemaičių“ vardas.

A. Jaunius

THE BUCKS STOP HERE.

TARP BALTIJOS IR KURŠIŲ MARIŲ

Gerai pailsėję iš savo poilsio namų ir darbą grįžo Vilniaus elektros matavimo technikos gamyklos darbininko Rimanto Čepuko, cecho viršininko pavaduotojo Edmundo Vaigausko ir kitų šeimos. Jas įmonės poilsiavietėje jau pakeitė kitos, nes „Jūros“ poilsio namuose Pervalkoje ir Juodkrantėje per vieną pamainą žvalumo ir sveikatos pasisemia daugiau kaip šimtas įmonės darbuotojų ir jų šeimų narių. O per sezoną Kuršių nerijoje įsikūrusioje vietiniuose žvejų stiliumi statytoje poilsio bazėje pabuvojo 1100 poilsiautojų. Todėl rūpesčių užtenka ir šios bazės direktoriui Arvydui Panavui, ir visam aptarnaujančiam personalui.

...Atėjus sezonui po artimiausius pušynus pabyra grybautojai, ir tuomet poilsiavietėje pakvimpa džiovinamais grybais. Vyrai išplaukia valtėmis į marias žvejoti. Jaunimas dienų dienas praleidžia paplūdimyje prie jūros. Retas kuris atsispiria pagundai pro kerplė-

tas pušeles užkopti į aukštą Nerijos kopą, kurios viršūnėje pastatyta medžio skulptūra iš šių vietų kilusiam ir jas apdainavusiam Liudvikui Rėzai.

Patogūs su visais patogumais poilsiautojų kambariai, įvairūs ir skanus maistas valgykloje, kultūrinė programa — visa tai sukuria gerą aplinką šeimyniniam poilsiui. Ir kainos čia daugiau simbolinės. Vienam poilsiautojui per pamainą įmonės profsąjungos komitetas skiria po 120 rublių, o į gamyklos kasą tereikia įnešti 17,5 rublio.

Įmonės dirbantieji jau spėjo pamėgti šį jaukų kampelį tarp Baltijos ir Kuršių marių. Ne vienas čia norėtų atvažiuoti ir ateinančiais metais. Todėl ateityje numatoma rekonstruoti Juodkrantės filialą, daugiau patogumų suteikti ir pagrindiniuose poilsio namuose — Pervalkoje.

Ramybės, vandens ir saulės „Jūros“ poilsiautojams ne vienas gali pavydėti.

Armantas Norvaišas

ATLAIDAI ŽEMAIČIŲ KALVARIJOJE

Viena seniausių Žemaitijos gyvenviečių, įsikūrusi ant Varduvo upės krantų, istorikų kronikose minima jau 1253 metais. Nuo to laiko ne kartą keitėsi jos pavadinimas. Šiandien miesteliui grąžintas senasis Žemaičių Kalvarijos vardas.

Tačiau ne tai liepos pradžioje sutraukė į šias apylinkes tūkstančius žmonių iš visos Lietuvos. Čia vyko tradiciniai Žemaičių Kalvarijos atlidai. Jie buvo jubiliejiniai — 350-ieji.

Ne visada atlidai vyko taip įkilingai, viešai, kaip šią vasarą. Senieji Žemaitijos gyventojai gerai prisimena, kokius kryžiaus kelius reikėdavo nueiti, kokių gudrybių prisigalvoti, kad į juos pakliūtum, o kartu liktum nepastebėtas, nenubaustas.

Prieš pusketvirto šimto metų grafo Tiškevičiaus rūpesčiu čia buvo įrengtas Kryžiaus kelias. Ant

kalvų, kalnelių, kurių taip gausu Žemaičių Kalvarijos apylinkėse, išliko kopytelės, kryžiai, kopyltulpiniai. Gyvenimas parodė, kad žmonės neužmiršo šių relikvijų. Jas gausiai lanko tikintieji, jaunimas, atlidai, kitų religinių švenčių metu čia vyksta pamaldos, giedamos giesmės.

Per atlidus kunigų dieną Žemaičių Kalvarijoje šventas mišias konsebravo jo eminencija Lietuvos kardinolas Vincentas Sladkevičius, Vilkaviškio apaštalinis administratorius Juozapas Zėmaitis, Telšių vyskupas Antanas Vaičius ir daugiau kaip šimtas kunigų. Kreipdamasis bazilikoje į tikinčiuosius, kardinolas Vincentas Sladkevičius išreiškė visų Lietuvos žmonių viltį, kad pasikeitimai, kuriuos dabar patiria visa mūsų tauta, būtų laimingi.

Atlidai Žemaičių Kalvarijoje truko aštuonias dienas.

Vilnius, 1989 m. spalio 12 d.

VASARA. GULBIŲ EŽERAS

Vlodo GABRONIO ir Arvydo SATKAUS nuotraukos

PONIAI LAIGO PO RIEŠĖS LANKAS

Miniatiūriniai arkliukai poni neseniai apsigyveno Riešėje — Vilniaus valstybinio žirgyno aptvaruose. Jie jau susilaukė palikuonių — tų arkliukų kumeliukai ne ką didesni už žaislinius žirgelius, kuriuos gamina meistrai vaikučiams, todėl mažyliai su mamytėmis pirmiausia traukia prie šių aptvarų. Žirgyno tarnautojai jaudinasi, kad vaikučiai neperkaitintų arkliukų saldainiais. Ir mažų, ir suaugusių žirgyno teritorijoje Riešėje pagausėjo, nes čia prasideda naujas Vilniaus turistinis maršrutas — po apylinkes, Žaliųjų ežerų landsaftinų draustinį dabar galima pasivėžinti ristikais, ant ištaigingų lingių besisūpuojančiais fajetonais. Šį maršrutą atidarė Vilniaus kelionių ir ekskursijų biuras, kuriam savo žirgus skolina riešiščiai.

Sis Vilniaus apylinkių maršrutas tokiam reikalui pasirinktas neatsitiktinai — Žalieji ežerai vienas unikaliausių gamtos kampelių. Čia pastatytas garsusis Verkių ansamblis, kadaise buvusi reprezentacinė sostinės rezidencija, čia yra vietų, susijusių su 1831 metų sukilimo įvykiais, nemaža gamtos paminklų, bet svarbiausia, kad kelionė eina smaragdo vandenimis vilnijančių miško ežerų pakrantėmis, užsuka į Žaliųjų ežerų girininkiją. Ekipažas traukia garsieji žemaitukai, kuriems kažkada grėsė išmirimas. Tačiau Riešėje žirgininkai suskubo surinkti dar likusius šios veislės žirgus ir atkūrė jų giminę. Dabar Riešės aptvaruose laigo bene trys šimtai žirgų, jie labai vertinami tarptautiniuose aukcionuose. Beje, Lietuvoje savo žirgynus turi 76 ūkiai, taip pat ir savo hipodromus, veikia 5 valstybiniai žirgynai, tačiau Riešė — vienas garsiausių žirgininkystės centrų Lietuvoje. Dabar čia jau veisiami ir Arabų ristikai, Anglų jojamieji. O tai visame pasaulyje garsios žirgų veislės. Šiuos žirgus lietuviai žirgininkai jau parduoda aukcionuose. **Justinas Vienadienis**
Vilnis, 1989 m. spalio 12 d.

DARNI PUNDŽIŲ ŠEIMA

Įvairiais keliais žmonės eina pasitikti savo likimo. Tarsi legendos susipynė du pomėgiai Danutės ir Algio Pundžių šeimoje. Abu inžinieriai. Abu pamėgo liaudies meną. O ypač Danutė. Jau 15 metų, kai jai suteiktas liaudies meistrės vardas.

— Nuo vaikystės mėgau liaudies meną, ypač keramiką, — sako Danutė.

— **Vyras, keturi vaikai, darbas... Ar užtenka laiko?**

— Reikia tik norėti. Laiko visada atsiras. Tiesa, atsisakiau darbo, atsidėjau tik liaudies menui. Manau, daugiau nuveiksiu, puoselėdama liaudies tradicijas. Man daug padeda vyras, taip pat vaikai. Ypač sūnus Sarūnas. Kuria įvairius suvenyrus, paukščiukus, žvėrelius, gyvulėlius, karoliukus. Vaikai darbelius dažniausiai rodo tėvams, klausiasi jo nuomonės. Juokauja: „Mamyte, mūsų „meno taryba“ — tėvelis.

Danutės Pundžienės suvenyrai vilioje vilioja ne tik liaudies meno parodų lankytojus, bet ir kermonių pirkėjus. Jos kūryba gerėjosi ne tik Lietuvos, bet ir šalies bei užsienio parodų lankytojais.

— Vaikai kartu dirbdami išmoksta gerbti kitų darbą, nuomonę, gerbti tėvus ir vyresnius žmones, — mąsto Algis.

Susėdę visi jie pajuokauja, padainuoja, pagroja, net pašoka senoviškus liaudies šokius, žaidžia žaidimus, ratelius. Užsukęs pas Pundžius, dažnai pasijunti lyg liaudiškame koncerte.

— **Bent truputį papasakokite apie vaikus.**

— Austė, vyriausioji, — Kauno medicinos instituto trečiakursė, V. Lašo vardo stipendininke. Dar besimokydama vidurinėje, pradėjo dirbti ligoninėje sanitare. Eidavo net į operacinę, kad tik daugiau žinotų, kad tik galėtų būti gydytoja. Dainuoja etnografiniam ansamblyje. Dešimtokas Sarūnas, septintokės Gabija ir Dovilė irgi mėgsta dainuoti liaudies dainas, patys akompanuoja skudučiais. Mums patinka, kaip vaikai groja, ypač mergaitės. Todėl leidome į

muzikos mokyklą visus. Tiesa, Austės mėgstamiausias instrumentas — kanklės.

Klausiau Danutės kalbos ir galvojau, kad vis dėlto yra žmonių, mokančių gyventi.

Sotija Stanevičiūtė

Rašytojo gimtinėje

Šimtamečiai medžiai, kieme šulinys, didelis dviejų galų namas... Čia, Prienų rajono Gudelių apylinkės Pilotiškių kaime, prieš 96 metus gimė ir iš čia į platųjį kūrybos kelią išėjo rašytojas Vincas Mykolaitis-Putinas. Apie tai byloja dailus stogastulpis prie rašytojo gimtinės, jį dar gerai prisimena senesnieji apylinkių žmonės. Dabar viename šio namo gale gyvena rašytojo brolio sūnus, kitame — įkurtas memorialinis muziejus. Čia pat už kelio posūkio, palaukėje, — romane „Altorių šešėlyje“ su meile aprašytas Aušrakalnis, ant kurio tiek svajota jaunystės metais.

Visi šio kuklaus muziejaus ekspozitai — nuotraukos, knygos, kaimietiški buities daiktai, rodos, dar saugo rašytojo ir artimųjų žmonių dvasią.

Dar mokyklos suole visiems mums poeto V. Mykolaičio-Putino posmai skambėjo kaip varpo dūžiai, skelbiantys ir džiaugsmą, ir sielvartą. Tai giliai mąstančio, siekiančio kilnių idealų, laisvę mylinčio žmogaus širdies aidai. Lietuvos liaudies rašytojas Justinas Marcinkevičius rašė: „Savo gyvenimo ir kūrybos žygdarbiu Vincas Mykolaitis-Putinas užima reikšmingą vietą visos pažangiosios, humanistinės dvidešimto amžiaus europinės minties milžinų tarpe.“

Liaudies rašytojas, akademikas, profesorius, daugelio neįkainojamos vertės mokslinių darbų autorius, vienas žymiausių mūsų vertėjų — taip apie jį rašoma enciklopedijose, straipsniuose. O čia — Sūduvos laukų platybėse pasimetusiame vienkiemyje — šį didelį žmogų kiekvienas suvokia ir priima taip, kaip liepia širdis. Juk čia — poeto pradžių pradžia.

A. Norvaiša

Lenkijos lietuvių viešnagė Vilniuje

Daug šiltų žodžių, daug teisybės ir rūpesčių dėl tolesnių ryšių ir bendravimo su Lenkijos teritorijoje gyvenančiais lietuviais buvo išsakyta Lietuvos Mokslų Akademijos salėje, kur įvyko susitikimas su Lenkijos lietuvių visuomeninės kultūros draugijos delegacija iš Punsko. Mūsų tautiečių delegaciją sudarė „Sūduvos“ dainų ir šokių ansamblio nariai. Jie atvyko dalyvauti Vilniuje vykusiame liaudies muzikos festivalyje „Skamba skamba kankliai“.

Lietuvos kultūros fondo, kuris organizavo šį susitikimą, pirmininko profesorius Česlovas Kudabas žodžiais tarė, šis susitikimas buvo skirtas aptarti problemas, kurios kyla puoselėjant tautinę kultūrą už Lietuvos ribų, išsiaiškinti, kuo Kultūros fondas galėtų padėti tautiečiams Lenkijoje. Pasirodė, kad punskiečiai susiduria su įvairiais sunkumais, nes nėra kam režiisuoti visuomeninės kultūros draugijos saviveiklinių kolektyvų renginių, spektaklių, koncertų, beveik neįmanoma įsigyti tautinių drabužių, jie prašė surengti jų saviveiklininkams susitikimus su lietuvių kompozitoriais bei muzikantais profesionalais, kurie pamokytų groti „Vilmos“ ir „Sigmos“ gamybinių susivienijimų padovanotais liaudies instrumentais.

Lenkijos valdžia daro tam tikrų kliūčių organizuoti lietuviškuose valsčiuose rinkliavą, o ten gyvena apie trylika tūkstančių lietuvių, kurie nori paremti Punske visuomeniniais pagrindais statomų lietuviškų kultūros namų statybą. Daroma kliūčių jaunimui, kuris nori vykti mokytis Lietuvos aukštosiose mokyklose. Pasikeitus nuomonėmis, buvo apsvaistyta, kaip spręsti iškilusias problemas, plėsti kultūrinį bendradarbiavimą, kaip ieškoti diplomatinį kelių gerinti dviejų kaimyninių respublikų santykius, kad jie atsiliptų tautiečiams, gyvenantiems Lenkijoje.

Jonas Mikėlonis

KĘSTUČIO MIRTIS

Jau keletą šimtmečių barbakanas — kaip dabar vilniečiai vadiną Artillerijos bastioną prie buvusių Subačiaus vartų, negirdėjo kardų žvangesio ir ragų gaudesio. Ir štai vieną šeštadienį, sakytum, buvo pasuktas istorijos ratas: ant bastiono pasirodė puošniais kunigaikščių rūbais vilkintys didikai, kuoruose sustingo sargybiniai, o vėliau vakaro prieblandoje sušmėžavo neregėtų eisenų deglėi... Toliau Vilniaus praeitį — keturioliktą amžių ir tas jo dienas, kai buvo nužudytas kunigaikštis Kęstutis, atkūrė Senamiesčio teatro kolektyvas.

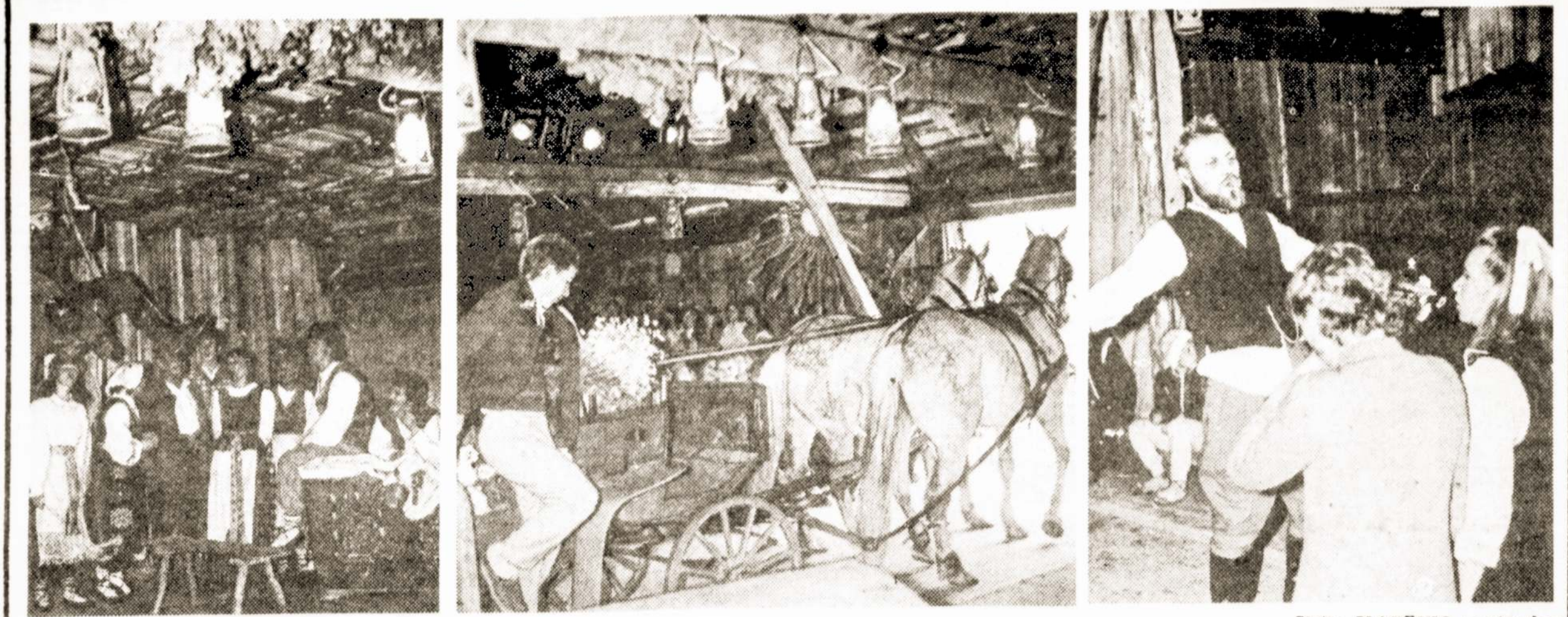
Senasis Artillerijos bastionas jiems tapo puikia scena suvaidinti Maironio dramą „Kęstučio mirtis“. Spektaklį režisavo žinomas aktorius ir režisierius L. Ciunis.

Į spektaklį susirinko daug žmonių turbūt nė kiek ne mažiau kaip į tikrąsias garsaus kunigaikščio laidotuves. Aplinką, senoviniai mūrai be galo pabrėžė ir išryškino kiekvieną poeto žodį, Maironio posmai skambėjo legendinių barbakanos bokštų fone, atsiliėpdami iš laiko ir istorijos gilumų šiandieniniam lietuvių tautos atgimimui.

Vilniaus senamiesčio teatras neatsitiktinai pasirinko šią dramą istoriniai veikalai visada buvo šio kolektyvo dėmesio centre. Kai kuriuos V. Krėvės kūrinius teatro aktoriams pavyko suvaidinti istorinėje Trakų pilyje, tačiau Artillerijos bastione, kaip jokia kita senamiesčio vieta tinkančiame vaidinimams, vaidinta pirmą kartą.

Jurgis Petuchauskas

Klojimo teatrų šventė

Spektaklio akimirksnis

Siglto PLATŪKIO nuotraukos

Mažeikių rajone įvyko antroji respublikinė klojimo teatrų šventė.

Susirinkusieji pagerbė vieno pirmųjų Lietuvos profesinio teatro kūrėjų, Skrajajamojo teatro trupės režisieriaus J. Vaičkaus atminimą. Mažeikių kultūros ir poilsio parke prie paminklo garbijam kraštiečiui kalbėjo buvęs jo mokinys, LTSR nusipelnęs artistas K. Tumkevičius, teatrologas V. Maknys, šiandieninio klojimo teatro režisierių įkvėpėjas ir ugdytojas, Klaipėdos fakultetų docentas P. Bielskas.

Po to išvykome į Zastaučių kaimą — į gimtąją J. Vaičkaus sodybą. Čia, naujai atstatytame klojime, be šeiminių mažeikių dalyvavo dar 10 kolektyvų iš

Anykščių, Akmenės, Jurbarko, Kretingos, Telsių, Klaipėdos rajonų bei Klaipėdos miesto. Išvydome XIX a. pabaigos—XX a. pradžios lietuvių klasikų Zemačės, S. Ciurlionienės-Kymantaitės, L. Didžiulienės-Zmonos, V. Kudirkos, Vydūno ir kitų autorių kūrinis. Įvyko nuotaikinga vakaronė.

Pokalbiuose apie klojimo teatrą, jo vietą ir uždavinius atgimstantios tautos kultūroje dalyvavo filosofas K. Stoškus, režisierius ir pedagogas Z. Buožis, dramaturgas R. Kaškauskas. Visiems šventėje pasirodžiusiems kolektyvams įteikti LTSR mokslinio metodinio kultūros centro diplomai, šeiminių prizai.

Piniginės premijos, kurias į-

teigė Kretingos rajono K. Poželos ir Silalės rajono Laukuvos kolūkiai bei Mažeikių kultūros ir sporto kompleksas, paskirtos ryškiausiems klojimo teatro tradicijų tęsėjams: Mažeikių rajono Zastaučių kaimo saviveiklininkams, parodžiusiems Vydūno komediją „Numanė“ (režisierius A. Lenkauskas), jaunatviškam Naujosios Akmenės kolektyvui, gimtąją žemaičių tarme suvaidinusiame Zemačės komediją „Apsirik“ (režisierė V. Bladykaitė), ir Klaipėdos jūrų muziejaus-akvariumo žvejo sodybos artistams, atgaviniuosius primirto autoriaus A. Tarasonio vodevilį „Meilės eliksyras“ (režisierius E. Kupčiūnas). Pastarajam kolektyvui atiteko ir žiūrovų simpatijų prizas.

Specialus prizas už senosios lietuvių dramaturgijos puoselėjimą ir propagavimą įteiktas Kretingos liaudies muzikiniame dramos teatrui (režisierius E. Radzius). Jo pastatyta S. Ciurlionienės-Kymantaitės drama „Aušros sūnūs“, pasakojanti apie lietuviškos spaudos draudimo laikus, apie tragiškus knygnešių likimus, nepalieka abejingo nė vieno. Spektaklio finale uždegtos žvakės ir kartu su žiūrovais dainuojami Maironio žodžiai:

„Oi neverk, motušėle, kad
jaunas sūnus

Eis ginti brangiosios

Tėvynės...“

tarsi byloja, kad tai ne tik alminimas, bet ir viltis, jog mūsų

protėvių dvasia, jų idealai — regeli savo tautą laisvą, stiprią ir taurią — gyvi.

Šventė baigėsi. Ji, kaip ir rugpjūčio 1—8 dienomis Palangoje įvyksianti liaudies teatrų šventė, skiriama pirmo viešo lietuviško spektaklio A. Viikulaičio-Keturakio „Amerika pirtyje“ 90-mečiui. Liaudies meistrų išdrožtą krivulę mažeikičiai perdavė savo kaimynams — akmeniškams. Po metų šio rajono Paragių kaimo klojimo teatras vėl pakvies visus į būrį — į trečiąją šventę.

Vacys VICIUS
LTSR mokslinio metodinio kultūros centro teatro sektoriaus vedėjas

MIESTUI TALKINA MOKSLININKAI

Daug sunkių monotoniškų darbų Panevėžio „Ekran“ gamykloje atlieka pramoniniai robotai. Pagal jų pritaikymą „Ekranas“ — pirmaujanti šakos įmonė. Dabar robotai čia atlieka ir sudėtingesnius, didesnio tikslumo reikalaujančius darbus. Vilniaus universiteto mokslininkai pritaikė jiems dirbtinio regėjimo įtaisus. Šis darbas atliktas pagal Universiteto ir Panevėžio miesto kūrbinio bendradarbiavimo sutartį.

Su Panevėžio pramonės įmonėmis mes ir anksčiau palaikėme glaudžius ryšius, — pastebi Universiteto rektorius, akademikas Jonas Kubilius. — Išstudijavę Respublikos Mokslų Akademijos ir Šiaulių miesto bendradarbiavimo patirtį, ryžomės dirbti kryptingiau kompleksiščiau. Tam reikalui ir buvo sudaryta kūrbinio bendradarbiavimo sutartis.

Stai kad ir gamybos robotizacijos problema. Nors panevėziečiai, ypač „Ekran“ gamyklos kolektyvas, šioje srityje, galima sakyti yra pradininkai, bet galimybių čia dar labai daug. Pirmiausia — efektyviau naudojant robotus ten, kur kenksmingos ir sunkios darbo sąlygos, kur reikalingas didelis tikslumas. Apskaičiavome, kad plačiau naudojant robotus Tiksliosios mechanikos, „Ekran“ gamyklose, „Metalisto“ gamybiniame susivienijime galima sutaupyti apie 25 milijonus rublių per metus. Spręsti šiuos klausimus ėmėsi Universiteto specialistai.

Universiteto mokslininkai pagal šią programą padeda gerinti ir ekologinę situaciją mieste. Metalų apdirbimo, maisto pramonės įmonėms kuriamos beatliekinės gamybos technologijos, efektyvios nutekamojo vandens valymo sistemos. Medikų higienistų, psichologų pasiūlymu Stiklo fabrike, „Lino“ gamybiniame susivienijime darbo vietas pertvarkomos taip, kad jos atitiktų higienos ir ergonomikos reikalavimus, darbinin-

kai mažiau pavargtu.

Universiteto mokslininkai padeda kelti miesto pramonės įmonių specialistų kvalifikaciją, moko vadovavimo meną. Matematikos mokytojams rengiami seminarai apie skaičiavimo technikos taikymą mokymo procese. Savo ruožtu Panevėžio įmonės padeda Universitetui stiprinti eksperimentinę bazę, sudaro geras sąlygas studentams atlikti praktiką.

Rimas Česnulevičius

Muziejus ant Baltijos kranto

Vėl atvėrė lankytojams atnaujintas savo ekspozicijas Kuršių nerijos gamtos muziejus Smiltynėje. Jis įsikūręs labai gražioje vietoje — keliose restauruotose vilose kurios pro garbanotų pušelį viršūnes žvelgia į Baltiją iš vieno pusės, o iš kitos — į Kuršių marias. Visai greta — viena gausiausių nerijoje dabar lankomų vietų: kapinaitės su pirmojo lietuvių kapitono Liudo Stulpino kapu.

Muziejaus atidarymo išvakarėse čia įvyko reikšmingas įvykis gyvajame kempelyje įkurdinti sturnų šeimyna atsivedė du drėgnasnius stirniukus. Tai ypač paveikė, anot muziejaus gamtininkų sturniną. Jį teko atskirti nuo mamos su naujagimiais. Gyvasis muziejaus kempelis, kuriame gyvena Kuršių nerijos gyvosios gamtos atstovai — briedis, šernai, stirnos išsis paukščių choras — tai vieta, labiausiai žavinti mažuosius lankytojus. Tačiau ekspozicijoje ne mažiau kitų unikalių dalykų ir eksponatų: ten lankytojų laukia viena didžiausių Respublikoje drūgelių kolekcijų, gausi Lietuvos gyvūnų ir paukščių iškamšų ekspozicija, čia galima susipažinti su trimis dešimtimis pajūryje saugomų augalų, įvairia mokslinė medžiaga pasakojančia apie nerijos susidarymą, jos dabartinę ekologinę būklę ir ateitį, čia nestinga žinių apie nerijos kultūros paminklus.

Rytis Bukelskis

Naujos įkurtuvės Jūrų muziejuje

Klaipėdos jūrų muziejaus-akvariumo kolekcijos, kuriose dabar yra 23 tūkstančiai eksponatų, o 8 tūkstančiai vien tik kriauklių, papildė Indijos vandenyno fauna, retomis koralų rūšimis, aptinkamomis šiame Pasaulinio vandenyno rajone.

Klaipėdiečių dabar jau nenustebinsi pingvinais, tapusiais muziejaus akvariumo pasididžiavimu ir čia perinčiais, jūrų liūtams ir kotikais. Juk buvusioje tvirtovėje-bastione, kadaise saugojusiame Klaipėdos uosto vartus, surinkti eksponatai — gyvi ir negyvi — iš Japonų, Karibų, Barenco, Geltonosios, Viduržemio, Juodosios jūrų. O štai Indijos vandenyno gyventojai atkeliavo čia pirmą kartą. Juos atgabeno ekspedicija, išplaukusi

mokslinio tyrimo laivu „Akademikas Nesmejanovas“. Kai praeis aklimatizacijos laikotarpis, naujos retenybės užims deramą vietą tarp krokodilų, lašišų ir žaliųjų vėžlių.

Unikalus muziejaus lankytojai netruks išvysti ir kitą naujovę — dabar čia statomas delfinariumas. Jį įrengti padeda Duisburgo delfinariumo Vakarų Vokietijoje specialistai. Ten buvo išvykęs mokyti ir pirmasis lietuvis delfinų dresiruotojas Vitas Mažeika. Beje, Klaipėdos jūrų muziejaus-akvariumas jau įgavo didelį populiarumą Europoje. Leipcigo zoologijos sodas prašymu rengiama kilnojama koralų ir kriauklių paroda, kuri pabuvos Vokietijos Demokratinėje Respublikoje.

Antanas Petraltis

PASAULIO MIESTAI

DELIS. Vienoje naujo kvartalo gatvių.

TASS-o fot

Vilnis, 1989 m. spalio 12 d.

EKOLOGINĖS KAIMO NAUJIENOS

Rakandžiai — šiaulių rajono Gruzdžių apylinkės kaimas. Garsėja jis šviesiais žmonėmis, visuomenės veikėjais. Spaudos draudimo metais lietuvišką knygą čia platino Karolina Laurinavičiūtė. Kaimo kapinaitėse ilsisi publicistas, švietėjas, aušrininkas, knygnešys Augustinas Baranauskas. Iš Rakandžių kilęs ir žinomas visuomenės bei kultūros veikėjas Jonas Šliūpas.

Seniau čia buvo 30 kiemų, iš kurių beliko vos dvi sodybos. Pernai rakandiškiai susirinko tėvų ir senelių žemėje ir išnykusių sodybų vietoje pasodino 34 ąžuoliukus, Jono Šliūpo atminimui pastatė stogastulpį.

Šiais metais susirinkusieji į Rakandžių kaimo šventę pastatė dar du paminklus, skirtus karo ir pokario metais žuvusiems atminti ir motinoms pagerbti.

Nuotraukoje: liaudies meistro Stasio Šimaičio sukurtas paminklas motinai. Antano Dilio (ELTA) nuotr.

Lazeris veterinaro rankose

Ant operacinio stalo atsidūrę keturkojai pacientai Lietuvos veterinarijos akademijos klinikoje dabar operuojami naujoviškai — veterinarų rankose vietoj įspūdingų skalpelių ir kaltų atsirado lazeris. Operuojamieji gyvuliai vargu įtaria, kad lazeriu atliekamos operacijos daug greičiau trunka, kad žaizdos būna sterilios, daug greičiau gyja, tačiau patys specialistai šiuos naujoviško gydymo privalumus labai vertina.

Lietuvos veterinarijos akademijos klinika — stambiausia respublikoje gyvulių gydymo įstaiga. Čia atgabenami vertingi, veisliniai gyvuliai, kurių palikuonys gali duoti daug naudos, pagerinti bandas. Prarasti tokį gyvulį — ar tai būtų grynakraujis žirgas, ar pieninga karvutė — gaila.

Kasmet klinikose atliekama apie tūkstantis įvairių operacijų. Daugelis operuojamų gyvulių stambūs. Lazerinis skalpelis leidžia su-

taupyti tokių operacijų metu daug laiko ir jėgų. Dabar bandomi techniniai patobulinimai, kurie leis operuoti stambių gyvulių vidaus organus, nedarant išorinių pjūvių. Tai labai svarbus dalykas. Žodžiu, lazeris atsirado klinikose neatsitiktinai — stacionalinis įrenginys sumontuotas siekiant padidinti gydymo efektyvumą, dabar operacijų juo patirtis kaupiama sparčiai.

Klinikų kolektyvas visada pasižymėjo tuo, kad čia veterinarai nesitenkina tradiciniais gydymo metodais, ieškoma naujų gydymo būdų, atliekamas didelis mokslinis tiriamasis darbas tuo klausimu. Lazeriniai įrenginiai operacinėje — natūrali to ieškojimų kelio išraiška. Juozas Luinys

Ne gyvenimo triukšmas, o jo turinys nulemia jo vertę. (F. Šileris)

Kėdainių rajono Žostautų gamybiniam centre pažymėtas svarbus įvykis — čia pradėjo veikti originalūs nutekamųjų vandenų apvalymo įrenginiai. Kompleksą pastatė rajono melioratoriai. Tai rodo, kad ir jie šiandien persiorientuoja duoti naudą, o ne vien užsiima žemių sausinimu. Valymo įrenginių kompleksą suprojektavo respublikinis Vandens ūkio projektavimo institutas.

Nutekamieji vandenys žemės ūkyje šiandien tapo nemaža problema. Ypač ten, kur veikia stambūs gyvulininkystės kompleksai, įsikūrę nemažos ūkių gyvenvietės. Tad Žostautuose žengtas žingsnis — pirmoji kaimo ekologizavimo kregždutė. Kompleksą sudaro prie šio ūkio gyvulininkystės fermų pastatyti srutų, mėšlo surinkimo ir įaikino saugojimo, užteršto vandens apvalymo tvenkiniai ir pyli-

mai, specialios betonuotos aikštelės, rezervuarai. Taipogi labai gražiai sutvarkyta ir apželdinta fermų aplinka, įrengti patogūs keliai. Šis objektas ūkiui kainavo milijoną rublių, tačiau, siekiant ekologizuoti aplinką, jis yra būtinas.

Kol kas Respublikoje žemdirbiai turi daug ekologinių bėdų, dažnai jos dėl apsileidimo. Dabar įvairių ūkių gyvenvietėse ir gamybinuose centruose valymo įrenginių arba visai nėra, arba jie veikia labai blogai, daugelis namų neprijungti prie kanalizacijos. Šiuo metu planuojama pastatyti dar apie aštuonis šimtus ir rekonstruoti pus-trečio šimto valymo įrenginių visoje Lietuvoje, apie dešimtyje tūkstančių gamybinių centrų ir technikos kiemų įrengti ir sutvarkyti naftos surinktuvus, purvo gaudytuvus.

Kęstutis Malinauskas

PUNSKO LIETUVIAI

Punskas — tai tarsi salelė kaimyninėje Lenkijoje. Punsko gminoje, kitaip tariant, valsčiuje, — keturi penktadaliai gyventojų — lietuviai. Myli jie savo gimtinę, gerbia ir puoselėja savuosius papročius, tėvų tradicijas.

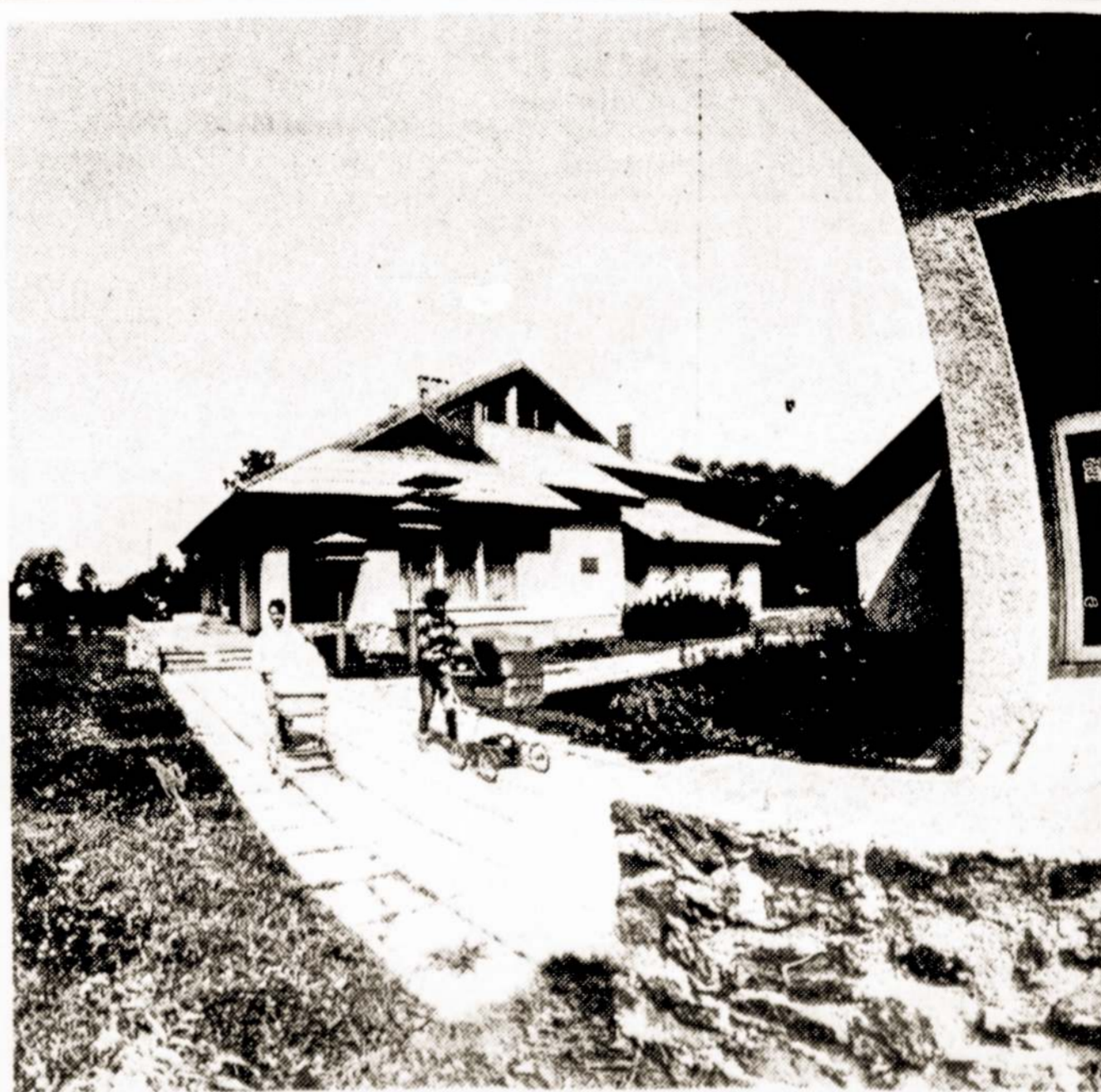
Punską daug kas vadina savotiška Suvalkų vaivadijoje gyvenančių lietuvių sostine. Punsko gminoje yra šešios lietuviškos mokyklos — dvi keturmetės, trys aštuonmetės ir vienintelis Lenkijoje bendrojo lavinimo licejus, kuriame mokoma lietuvių kalba. Per 32 metus jis išleido 550 absolventų. Yra čia nemaža lietuviškų ansamblių. Štai šokių ansamblis „Jotva“, aplankęs Suvalkų kraštą, kitas Lenkijos vaivadijas, dalyvavo pasaulinėje lietuvių šokio šventėje Kanadoje. Labai populiarūs čia ir moksleivių vokalinė grupė su skudutininkais „Ulbuonėlės“, kaimo kapela „Klumpė“, estradinis orkestras „Punia“, „Suduvos“ dainų ir šokių ansamblis. Kas šeštas punskietis šoka, dainuoja arba groja lietuviškuose meno saviveiklos kolektyvuose.

Punskiečiai gerai dirba, gražiai gyvena. Ne kartą valsčius yra užėmęs prizines vietas tradiciniuose konkursuose „Suvalkų kaimas: darbštus ir švarus“. Valstiečiai labai daug ką padarė visuomeninėmis talkomis, pavyzdžiui, pastatė vieną moderniausių Lenkijos kaimo poliklinikų. Talkų būdu tiesiamas vandentiekis, telefono tinklai. Visuomeninės iniciatyvos praktikuojamos nuo pokario metų, tai Punsko gminos „specialybė“.

— Pagal žemių įvertinimą Punskas — 32 vietoje iš 43 valsčių, — sako Suvalkų vaivada Kazimiežas Jablonskis. — O štai pagal darbo rezultatus — 44-oje. Iš punskiečių ūkininkauti mokosi nemažai mūsų valsčių.

O kad moka Punsko lietuviai ūkininkauti — įsitikinome patys, apsikanę Ožkinių kaime. Štai Petro Šliaužio sodyba. Gražus dviaukštis gyvenamasis namas, tvarkingi trobesiai. Ir miestietiški patogumai — vandentiekis, telefonas. Nieko netrūksta ant stalo, ir sąskaita banke ne tuščia...

C. Rimantas

Akmens rajono Kivylių kolūkis ne kartą buvo tapęs gražiausiai tvarkoma kaimo gyvenvietė. Iš tolo sviečia raudoni namų stogai, jaukiai nuteikia mažosios architektūros elementai, daug žalumos ir gėlių. Čia yra viskas, ko reikia kaimo žmogui: valgykla, parduotuvė, taupomoji kasa, ryšių skyrius, kultūros namai, devynmetė mokykla, vaikų lopšelis-darželis.

Kasmet statyboms ūkis skiria vieną milijoną rublių.

Nuotraukoje Kivyčiai.

A. Dilio (ELTA) nuotr.

SVARBIAUSIA PAKLAUSA

Respublikinis spaudos platinimo susivienijimas „Lietuvos sąjunginė spauda“ pakeitė savo pavadinimą. Dabar jis vadinsis „Lietuvos spaudos susivienijimas“. Kokios permainos laukia mūsų Respublikoje platinamų laikraščių ir žurnalų? Apie tai pasakoja Susivienijimo viršininkas Aleksandras BUTAS.

— Pastaruoju metu labai išaugo susidomėjimas tiek respublikine, tiek ir sąjungine spauda, naujai pasirodžiusiais leidiniais. Neretai, juos parduodant, nusidriekia ilgokos žmonių eilės. Ir tai nenuostabu. Dabartinėmis pertvarkos sąlygomis Lietuvos gyventojai vis daugiau domisi pasikeitimais, kurie vyksta juos supančiame ekonominiame, politiniame ir kultūriniame gyvenime, o tuo pačiu ir tais leidiniais, kurie sugeba kvalifikuotai, operatyviai ir objektyviai šiuos reiškinius nušviesti.

Tačiau iki šiol kai kurie leidiniai spaudos kioskuose užsiguldavo neperkami ištais savaitės ir net mėnesius. Nemažas kiekis socialistinių šalių laikraščių bei žurnalų buvo savotišku kioskų atributu, kurie, beviltiškai bandydami prisivilioti pirkėją, veltui užimdavo vietą vitrinose. Labai nenoriai, pavyzdžiui, žmonės pirkdavo „ZDROWIE“, „PRZYJAZN“ ir ki-

tus Lenkijos Liaudies Respublikos, Rumunijos, Vokietijos Demokratinės Respublikos leidinius.

Šis skirtumas tarp paklausos ir pasiūlos susidarė dėl komandinio administravimo metodo, kuriuo spauda iš centralizuotų sąjunginių fondų buvo skirstoma respublikoms. Į mūsų paraišką praktiškai niekas nekreipė dėmesio. Antai vietoje užsakyto kiekio kurio nors leidinio jo gaudavome kelis kartus daugiau. Ir siūsdavo mums dažniausiai tai, ką labiausiai skaitydavo Maskvoje. Neabejotinai dėl to patirdavome žymių nuostolių, nes didelę paklausą neturinčių laikraščių ir žurnalų dalį tekdavo nurašyti, atiduoti į makulatūrą.

Siemet padėtį žadame keisti iš esmės. Rodos, pavyko susitarti ir su centrine sąjungine agentūra dėl gaunamų leidinių asortimento bei kiekio. Įspėjome, kad grąžinsime viską, ką gausime, neatsižvelgiant į mūsų paraišką. Esu įsitikinęs, kad „Lietuvos spaudos susivienijimo“ darbuotojai sugebės organizuoti darbą taip, kad daugiau neberekės nurašinėti paklausos neturinčių leidinių, kad spaudos kioskų vitrinose Respublikos gyventojai matys vien įdomius ir jiems rekaligus leidinius.

Kalbėjosi Artūras Povillūnas

APIE KĄ SVAJOJA KALVIS?

Sunkus ir varginantis atrodo iš pirmo žvilgsnio kalvio amatas. Nepasakysi to galbūt, tik stebėdamas dirbantį Lietuvos kalvių kalvį alytiškį Vytautą Jarutį, juolab matydamas jo nukaltus kryžius, saulutes bei gėles, kupinas lyriško, subtilaus, o kartu ir nuostabaus grožio.

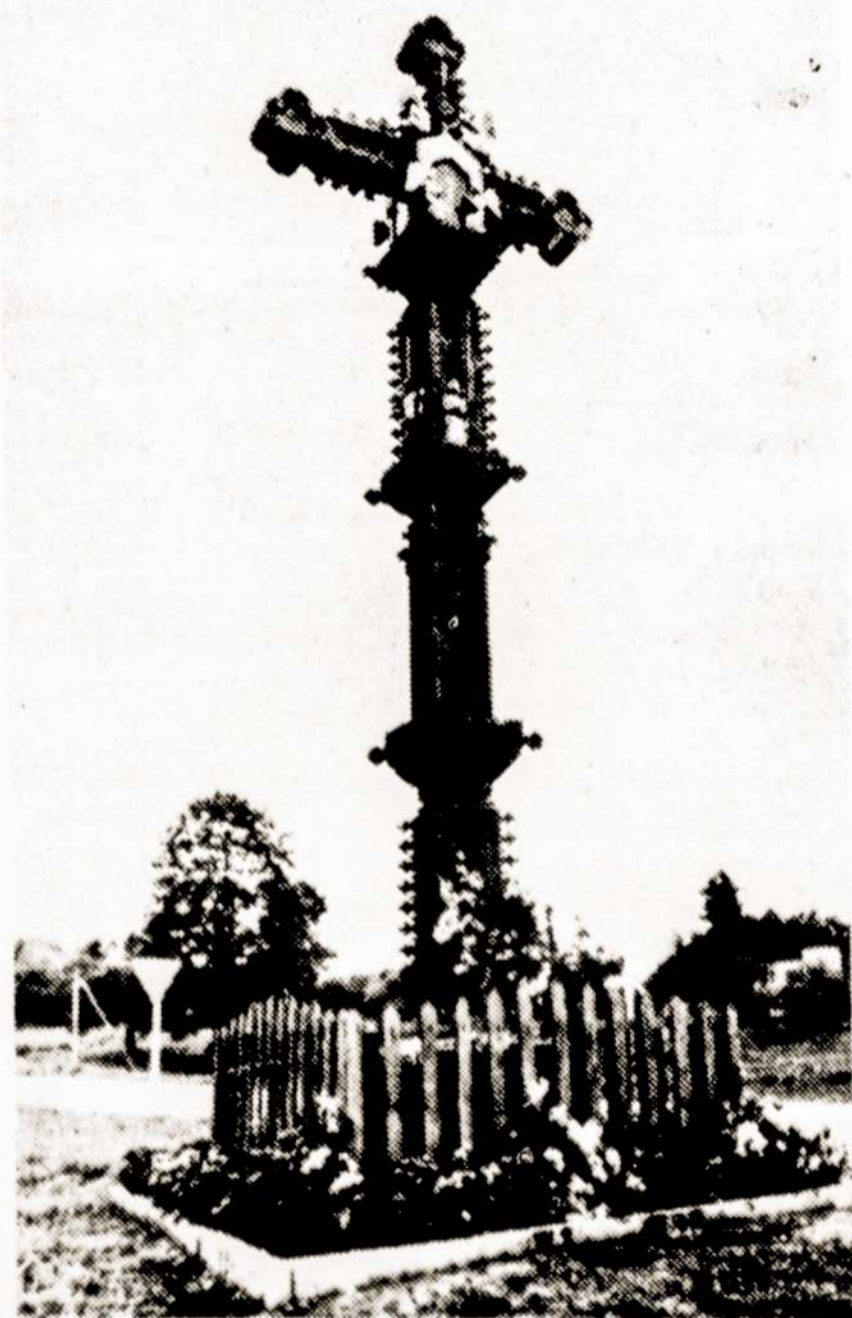
Pats Vytautas Jarutis specialiai kalvystės meno nesimokė, nebajė jis ir jokios dailės mokyklos. Tačiau valandų valandos, kurias jis vaikystėje praleido kaimyno kalvėje, stebėdamas nuolat kintančias nuo plaktuko smūgių paraudusios geležies formas, paliko gilų įspūdį visam gyvenimui. Pirmąją saulutę, pasak meistro, pabandė nukalti, mirus mamai, kai panoro pats įamžinti jos atminimą. Pabandė ir jau nebegalėjo atitraukti.

Šiandien Lietuvos kalvių kalvio

darbai jau aplankė įvairias pasaulio šalis, pabuvojo Šiaurės ir Pietų Amerikoje, nemažai jų papuošė Alytų, Ciurlionio taką. Specialių nuomone, jie drąsiai gali konkuruoti su kitais garsiuose Dusburgo, Kelno bei Uralo kalvystės meno muziejuose esančiais dirbiniais. Vytauto Jaručio kūryba išsiskiria savitumu, lietuviškumu, primena azūrinis mūsų liaudies meistrų drožinius, lipdinius, rūtų šakales.

Pirmasis Lietuvoje pradėjęs naują ornamentuotą geležies kalimo būdą, kalvių kalvis šiandien jau nevienišas. Jį supa gausus pasekėjų būrys. Valdas Valentinavičius, kiti jo mokiniai pasiryžę tęsti mokytojo darbą, ieškoti naujų išraiškos būdų. Visi kartu jie svaioja ir apie meninės kalvystės mokyklos įsteigimą Lietuvoje.

Arnas Poclus

Šis gražusis liaudies meistrų padarytas kryžius iškilio Utenos rajone, ties Antalgės kryžkele. Jis atstatytas toje vietoje, kur nuo neatmenamų laikų stovėdavo kryžiai. Broniaus Talalio nuotrauka

SU AUKŠTAISIAIS DVASININKAIS

Pokalbis tarp LKP CK pirmojo sekretoriaus A. Brazausko ir kardinolo V. Slatkevičiaus bei kitų susitikimo dalyvių tęsiasi išėjus ir iš LTSR Aukščiausiosios Tarybos rūmų. (Vygando Brajo nuotr.)

LABDARA ĮGAUNA PLATESNĮ MASTĄ

Vilniuje įvyko kol kas beprecedentinis atvejis: du šimtai daugia-vaikių šeimų, antra tiek invalidų, vienių pensininkų buvo pakviesti į labdaros akciją. Šį renginį be fanfarų, tačiau giliai jaudinančių savo kilnumu, surengė šalies Vaikų fondo respublikinis skyrius, sostinės Spalio rajono vykdomasis komitetas, Lazdynų mikrorajono moterų taryba.

Žmonėms, kurių pajamos nedidelės, o tai — pensininkai, invalidai, gyvenantys iš pensijų ir pašalpų, daugiavaikės šeimos, kuriose anaipol nedidelius atlyginimus tenka dalinti daugeliui asmenų išlaikyti, ne visada gali nusipirkti naujus daiktus — ypač drabužius, avalynę, asmeninio naudojimo spausdinama Bernardo Brazdžio-reikmenis, o jų norisi juos turėti, norisi neišsiskirti iš kitų. Ilgainiui tokia padėtis gali, anot psichologų, suformuoti nepilnavertiškumo kompleksą. Kad situacija artimiausiu metu keisis, tikėtis sunku: kol kas infliacinės kainos — vienintelis ekonomikos šalyje reguliavimo mechanizmas. Todėl pats svarbiausias labdaros akcijos bruožas buvo tai, kad minėti žmonės buvo pakviesti išsirinkti naujų gaminių. Jų už penkiolika tūkstančių rublių patiekė akcijos sponsorias sutiku-

sios tapti Vilniaus įmonės. Tai — gamybinis prekybinis P. Eidukevičiaus avalynės susivienijimas, trikotažo fabrikas „Vilija“, kojinių ir trikotažo fabrikas „Sparta“. Šiose įmonėse kolektyvų tarybų nutarimu iš sutaupytos žaliavos buvo pagamintos kojinės, batai, skalbiniai, vaikiškas trikotažas, marškiniai, megztiniai, suknelės ir kita viršplaninė produkcija. Ji neatlyginamai buvo perduota į akcijos fondą, o iš jo padovanota pakviestiesiems...

Apdailintieji žmonės su ašaromis akyse dėkojo už naujutėlius, madingus daiktus, kurių daugelis turbūt niekada nebūtų galėję nusipirkti. Viena moteris, keturių vaikų motina, pasakė, kad jau dabar, ačiū Dievui, porą metų nereikės savo atžaloms pirkti išveiktų drabužių, o jų visi žino, kaip sunku apgrenti mergaites, kurios nori visada būti gražios...

Per akciją buvo pranešta, kad Lazdynuose numatoma šio Vilniaus rajono gyventojams atidaryti gailėstingumo centrą. Tam tikslui paskirtas trijų kambarių butas. Centru galima bus perduoti daiktus, pinigų, kurie bus vėliau paskirstomi neturtingoms šeimoms. Valdas Bukauskas

GATVIŲ ATGIMIMAS TĘSIASI

Vilniuje jau anksčiau daug gatvių atgavo istorinius pavadinimus. Visuomenė tai sutiko su dideliu entuziazmu, nes naujieji gatvėvardžiai dažniausiai buvo dirbtiniai, proginiai.

Nūnai Vilniaus miesto vykdomasis komitetas paskelbė, jog dar dvylikai gatvių ir aikščių suteikti istoriniai pavadinimai. P. Caikovskio gatvė vėl vadinsis Etmonų, B. Dauguviečio — Odminių, Pionierių — Barbaros Radvilaitės, B. Sruogos — Sv. Jono, V. Knyvos — Šaltinių, Partizanų — Naugarduko. Gedimino aikštė vėl atgavo savo istorinį vardą — Katedros, o Lenino prospektas nūnai bus Gedimino prospektu, Raudonosios Armijos prospektas tapo, kaip ir buvęs kadaise, Savanorių prospektu, skveras tarp Pilies ir Didžiosios gatvių — K. Sirvydo skveru. Kitos naujienos tokios: F. Dzeržinskio gatvė iki Molėtų plento vadinsis

Kalvarijų, o toliau Santariškių vardu. Vietoj buvusios Krantinės gatvės dabar atsirado dvi — nuo T. Kostiuškos gatvės iki Žirmūnų tilto — Slušų gatvė, o jos tęsinys — P. Vileišio gatvė. F. Dzeržinskio tiltui grąžintas istorinis pavadinimas — Zaliasis tiltas.

Nūnai Vilniuje jau daugiau kaip dviem dešimtims gatvių grąžinti istoriniai gatvėvardžiai. Komisija, kuriai pavestas šis darbas, dirba toliau. Tad bus dar nemažai naujienų. Vilniaus senųjų pavadinimų atgimimas — tai istorinis aktas, kuriuo įteisinama tautos teisė į istoriją. Antanas Burokaišis

Lūdesys gali būti pašalinamas bet kuriomis priemonėmis, išskyrus girtuokliavimą. (S. Johnson)

Vilnius, 1989 m. spalio 12 d.

LIETUVA ŠIANDIEN

Marijampolė.

Zagare.

G. SVITOJAUS (EL' A) nuotraukos

Pirmoji respublika

Važiuojant keliu Jašiūnai—Turgeliai prie Merkio upės matyti rūmų griuvėsiai. Čia 1769—1795 metais buvo Pavlovo respublika. Rūmai stovėjo dar ir pirmaisiais pokario metais. Hitlerinės okupacijos laiku čia gyveno dvarininkas.

Po karo rūmai ištuštėjo. Niekas nepasirūpino jų apsauga. Jie liko be šeimininko ir sugriuvo.

Pavlovo respubliką 1769 metais įkūrė žymus Žečpospolitos ir Didžiosios Lietuvos kunigaikštystės veikėjas Pavelas Ksaveras Bžostovskis. Jis — išeivis iš garsios magnatų Bžostovskių šeimos, gyvenusios Vilniaus krašte. Jiems pavyko prasimušti į pačias feodalinės aukštuomenės viršūnes.

Konstantinas Kazimieras Bžostovskis 1687 metais tapo Vilniaus vyskupu, kuris savo rankose sutelkė didžiulę dvasinę ir pasaulietišką valdžią. Būdamas reakcinių pažiūrų, jis ypač priešinosi, kad bažnyčios žemėje būtų įkurdinta Didžiosios Lietuvos kunigaikštystės kariuomenė, ko siekė Vilniaus vaivada ir didysis etmonas Kazimieras Sapiega.

Kai kurie istorikai rašo, kad po to, kai 1694 metais vyskupas Vilniaus kapituloje viešai iškonevėkė Sapiegą, vaivada tą pačią dieną savo rūmuose Antakalnyje surengė didžiulę puotą. Sakoma, kad patrankų saljutai ir svečių klebesys visą naktį nedavė miegoti Vilniaus vyskupui.

Šios šeimos atžala — Pavelas Ksaveras Bžostovskis mokėsi Romoje, kur studijavo teologiją ir tapo kunigu. Grįžęs jis įsigijo Merkinės dvarą, prijungė prie jo Turgelių palivarką.

Nors P. K. Bžostovskis buvo kunigas, tačiau pažangių ir radikalių pažiūrų. Aistringai pasisakinėjo prieš baudžiavą, siekė ekonominių reformų Žečpospolitoje ir Didžiojoje Lietuvos kunigaikštystėje.

Nesugebėjęs palaužti lenkų ir lietuvių magnatų užsispyrimo, P. K. Bžostovskis 1769 metais savo dvare paskelbė Pavlovo respubliką, į kurią įėjo visi šiame dvare gyvenantys valstiečiai ir amatininkai.

P. K. Bžostovskis visų pirma atšaukė baudžiavą, palaiapsniui likvidavo lažą. 1786 metais atodirbio rentą jis galutinai pakeitė pinigine. Valstiečiams buvo leista laisvai tvarkyti savo turtą ir iš dalies žemę, verstis prekyba, amatais. Toks žingsnis buvo žengtas todėl, kad valstiečiai galėtų išmokėti

Vilnis, 1989 m. spalio 12 d.

činčą. Sių reformų deka dvaro pajamos padidėjo du kartus.

P. K. Bžostovskis parengė ir patvirtino respublikos konstituciją. Buvo įvesta valstiečių savivalda, kiekvienam respublikos gyventojui suteikta asmeninė laisvė. Tačiau jeigu valstietis norėjo išvažiuoti iš dvaro, privalėjo sumokėti du šimtus auksinių ir visą ūkį palikti gerai sutvarkytą.

Valstiečiai, įgavę savivaldą, sprendė teisingumo, švietimo klausimus. Buvo organizuota mokykla, kurioje mokėsi visi valstiečių vaikai. Respublika turėjo savo pinigų, savo pašauktinę armiją, kurioje nuolat buvo šimtas valstiečių. Pašauktiniams vadovavo šimtininkai. Visi pašauktiniai privalėjo kiekvieną savaitę eiti į muštrą — apmokymus.

1791 metais Žečpospolitos seimas P. K. Bžostovskio prašymu oficialiai pripažino ir patvirtino Pavlovo respubliką.

Nors Pavelo Ksavero Bžostovskio reforma to meto salvėmis buvo pažangi, tačiau feodaliniai santykiai neleido respublikai laisvai vystytis, ilgai gyvuoti. Kai prasidėjo Tadeušo Kosciuškos vadovaujamas sukilimas, P. K. Bžostovskis pardavė dvarą ir pasitraukė į užsienį. Po to respublika iširo.

Arminas Norkus

SPANGUOLIŲ PLANTACIJA

Lig šiol Kauno pašonėje įsikūręs Dubravos miškų ūkis ir jame dirbantis Lietuvos miškų mokslinio tyrimo institutas garsėjo savo kiškių ferma. Čia buvo auginamos veislinių medžių plantacijos, duodančios sėklas naujiems medynams, čia buvo galima išvysti specialioje saugykloje užkonservuotas elitinių medžių iš visos Lietuvos sėklas, ir tik jomis nunai at sodinami miškai. Apie rezultatus jau daug buvo rašyta, bet vis dėlto verta pabrėžti, kad tokia atranka labai pagerino Lietuvos miškų medžių veisles.

Dabar Dubravoje garsiai ir su pasididžiavimu kalbama apie dar vieną naujovę: baigta įveisti pusantro hektaro spanguolių plantacija, kuri įsikūrė pelkėtame miške. Plantaciją prižiūri Dubravos miškų tyrimo stoties darbuotojai. Kasmet čia planuojama gauti gausius spanguolių derlius, ir pirmasis bus nurašytas jau šį rudenį. Tačiau spanguolynas tažnaus dar ir moksliniams tyrimams. Mokslininkai bandys čia įvairias spanguolių veisles, bus ieškoma tokių, kurios geriausiai dera Lietuvos klimate. Čia taipogi bus auginami spanguolių sodinukai, kuriais bus užsodinami plotai, kadaise raudonavę spanguolynais, o dabar dėl kažkokių priežasčių sunykę

Venantas Petkus

VIENA DARNI ŠEIMA

Teisė apsigyventi Kelmės rajono „Naujo kelio“ kolūkio labdaros name suteikta buvusių Utenos miesto „Gandrelio“ vaikų darželio vedėjos Reginos ir jos vyro mechanizavimo ir energetikos kolonos meistro Jurgio Ratnikų šeimai. Čia, be keturių jų šeimos narių apsigyveno ir dar penki vaikučiai iš vaikų namų.

Labdaringos veiklos — įsteigti šeimyninius vaikų namus pirmasis rajone ėmėsi „Naujo kelio“ kolūkis. Užvenčio miesto pašonėje, Ventos upės pakrantėje, ūkis nupirko erdvų mūrinį aštuonių kambarių namą su ūkiniu pastatu, šiltnamiu, sodu ir nemažu prie sodybos esančiu sklypu. Viską sutvarkė, patalpas gražiai išdažė, ir beliko sutikti tik naujus šeimyninius. Jų ilgai laukti neteko. Norinčių buvo ne vienas. Tačiau iš daugelio ūkiui ir Respublikos Vaiku

fondo darbuotojams tinkamiausiais kandidatais pasirodė jauna Reginos ir Jurgio Ratnikų šeima iš Utenos miesto. Pati Regina vaikų auklėjimo specialistė, turinti šioje srityje dešimties metų praktinio darbo patyrimą. Jos vyras Jurgis taip pat stropus darbuotojas, geras savo dukrų moksleivių Vilmos ir Inesės tėvas. O svarbiausia, kad šie jauni žmonės nuosirdžiai ryžosi nelengvai, tačiau kilniai pareigai — tėviškai auklėti tuos vaikus, kuriems neteko patirti savo tikrų tėvų meilės ir rūpesčio.

Labdaringai šeimai greitai įsikurti padėjo kolūkis: skyrė 3 tūkstančius rublių pašalpą, nemažai lėšų baldams įsigyti. Visi vaikams skirti kambariai skoningai apstatyti. Veikia ir šiuos namus Ratnikai iš Jurbarko rajono Viešvilės vaikų namų parsiveš tris vaikučius — broliukus Darių, Aurelijų ir jų sesutę Liną. Dabar į šią šeimą įsiliejo sesutės Jūratė ir Lilija iš Kuršėnų vaikų namų.

Regina ir Jurgis Ratnikai ruošiasi tvarkyti ūkiškai. Jau įsigijo karvę, laikys ir kitų gyvulių. Ši šeima jaučia nuolatinę ūkio vadovo Zenono Adomaičio rūpestį ir paramą. Šeima gauna lėšų savo augintinių išlaikymui, o Reginai Ratnikienei mokamas 170 rublių atlyginimas. Jos vyras Jurgis papildė kolūkio mechanizatorių gretas.

Darniai, gražiai gyvena ši daujiavaikė šeima, o naujieji jos nariai čia jaučia didelį tėvišką rūpestį jais, tikrą namų šilumą.

Povilas Maksimovas

DIENOS IR DARBAI

ŠAKIŲ STATYBININKAI

Šakių statybos organizacija — didžiausia rajone. Jos žmonės gali sutikti beveik kiekviename kolūkyje. Kudirkos Naumiesčio tarybiniame daržininkystės ūkyje sulikau darbų vykdytojo Juozo Svelnio statybininkus. Šiame jie čia pastatė dešimt Alytaus namų statybos kombinato namų, baigia statyti 280 vietų pienininkystės kompleksą ir 400 tonų šieno daržinę, kurioje šiuo metu Jono Keručio vadovaujama brigada montuoja daržinės stogo konstrukciją.

Nuotraukose: [kairėje] darbų vykdytojas J. Svelnis; [dešinėje] montuojama daržinės stogo konstrukcija.

Gedimino SVITOJAUS (ELTA) nuotraukos

TELŠIŲ MUZIEJAI

Puikius prancūzų dailininkų ir graverių grafikos bei tapybos darbus, dvarininkų buitines daiktus — vazas, indus, skulptūras pamatė telšiečiai ir miesto svečiai „Alkos“ muziejuje surengtoje parodoje „Dvarų palikimas“. Pirmą kartą joje parodyta ir vienos iš garsiausių pasaulyje Meiseno porceliano indų kolekcijos dalis, kuri kažkada priklausė grafiui Pletieriui.

Zemaičių „Alkos“ muziejaus fonduose sukaupta daugiau kaip 40 tūkstančių eksponatų. Deja, dėl ekspozicijos plotų trūkumo lankytojai mato tik apie du tūkstančius. O juk fonduose sukauptos unikalios profesionaliojo meno kolekcijos.

Stalinizmas ir sąstingio metai giliai paveikė visos Lietuvos muziejų veiklą. Ne išimtis ir šis žinomas Zemaitijos kultūros centras. Ypač sunkūs pokario metai, kada buvo deginamos lietuviškos knygos, naikinami tariamai ideologiškai žalingi eksponatai. Muziejai labai supanašėjo, prarado savo tik tam kraštui būdingus bruožus.

Telšių muziejus, kurį 1932 metais įsteigė žemaičių senovės mėgėjų „Alkos“ draugija, turi gerą vardą Respublikoje. Tačiau ir jis daugelį metų yra krizinėje padėtyje. Nėra normalių saugojimo sąlygų, saugyklos perkrautos eksponatais.

— Perkrautos ir ekspozicijos, — sako muziejaus direktorius Kęstutis Svėgzdavičius. — Neturėdami parodų salės, neturime galimybių plačiau supažindinti lankytojų su fonduose saugomais eksponatais. Tačiau vilties kibirkstėlė nušvito. Po remonto muziejui bus atiduotos buvusio Bernardinų vienuolyno patalpos. Dabar ruošiami pastato rekonstrukcijos, interjero ir teritorijos apželdinimo projektai.

Telšiams atsiveria galimybės tapti tikru muziejiniu centru. Senajame pastate bus įrengtas visus reikalavimus atitinkantis kraštotyros muziejus. Buvusiame vienuolyne įsikurs meno galerija. Trečiasis muziejus — liaudies buities skyrius. Jis apima šešiolika senamiesčio pastatų, po restauravimo čia bus įrengtas ir Klojimo teatras.

Problemų, ypač materialinių, telšiečiai muziejininkai turi daug, tačiau ir entuziazmo nestokoja. Jie puikiai suvokia, kad tauta be istorijos — tauta be ateities. O ši ateitis parodys, ar taps Telšiai dideliu muziejiniu miestu. **A. Norvalšas**

Klaipėdos fasado interjeras

Ilgą laiką Klaipėdos geležinkelio stotis, statyta dar praėjusiam amžiuje, atrodė žymiai menkia, nei šalia esanti autobusų stotis, iškilusi uostamiestyje pagal originalų projektą apie šešiasdešimtmetus. Tačiau kai geležinkelininkai ir keleiviai atšventė erdviame, raudono mūro naujosios traukinių priplaukos pastato įkurtuves, kai jos bokšte ėmė mušti laikrodžių, staiga aiškiai pasimatė, kokia senamadiška jos kaimynė. O juk stotis — tai miesto fasadas. Iš jų išvaizdos svečias susidaro pirmąjį įspūdį apie miestą.

Dabar Klaipėdos fasadas jau išblizgintas: naujoji, labai šiuolaikiška autobusų stotis priėmė pirmuosius keleivius. Ją suprojektavo Miestų statybos projektavimo instituto architektas Algis Sviderskas. Jis siekė, kad permainingai pajūrio orai nesudarytų nepatogumų skubančiam keleiviui. Visos įlaipinimo ir išlaipinimo aikštelės patalpintos po stogu. Užtat čia teko pastatyti daug kolonų, laikančių stogą. Tačiau stotis — net ketu-

TARPE MŪSŲ

— Smagu buvo susitikti moterų susirinkime Isabelę Mettas. Ankstesniuose keliuose susirinkimuose ji negalėjo dalyvauti, susirgus jos motinai Eva Sankus. Džiugu, kad ji iš po ligos atsigauna ir yra vilties, kad visiškai išgyjs.

— Aš, Louis ir P. Malinauskienė po moterų susirinkimo aplankėme Anną Jokubkienę. Jai nuo sulaužytos rankos jau nuimtas gipsas, kurį turėjo nešioti net šešias savaites. Nebelanko ir fizinės terapijos klinikų, kurias turėjo lankyti beveik trejus metus ryšium su pagrečiu tris kartus lūžusiais kaulais, kurie, kaip daugeliui moterų, yra trapūs iš prigimties.

— Kaip atsimeiname, praeitais metais pas Vaitkus viešėjo atvykusi iš Lietuvos Antoinetės Vaitkienės sesuo ir dalyvavo ALMKD „Christmas party“ pasivašinime. Šį kartą vieši atvykęs iš Lietuvos jos sūnus, ketina ir jis dalyvauti gruodžio 9 dieną.

Marcella Mažeikienė, slaugiusi Anną Jacobs paskutinėmis jos gyvenimo dienomis, išvyko į Texas gyventi pas savo anūką. Liūdiu jai geriausios sėkmės, geriausios nuotaikos pas anūką.

— A. Gabris, gyvenantis Pompano Beach, Fla., rašo, jog nepaėina. Ne tik nebepajėgia nueiti į parką, bet ir atsinešti korespondencijos iš pašto dėžutės. Gailisi žmogus, kad iš Illinois persikėlė į Floridą, kur nei draugų, nei senų pažįstamų. Jo adresas: A. Gabris, 901 N.W. 31st Ave., Box 97, Pompano Beach, FL.

Nellie De Schaaf

KALIFORNIJOJE MIRĖ „VILNIES“ SKAITYTOJA

Kalifornijoje mažai beliko „Vilnies“ skaitytojų, bet negailestiną mirtis neaplenkia ir kiek jų beliko. Rugsėjo 11 dieną Hemet miestelyje mirė Bernice Kiverienė, sulaukusi 82 metų. Kalifornijoje su savo vyru Juozu išgyveno daugiau kaip 30 metų.

Bernice Kiverienė — Lietuvos kilusi iš gražaus Lietuvos Suvalkijos lygumų krašto, Vilkaviškio rajono Paežerių kaimo. Per Atlantą į Amerikos kontinentą ji atvyko 1929 metais. Pirmas jos apsilankymas buvo Kanados Torontose pas seserį Lenartienę. Čia ji susipažino su Juozu Kiveriu ir sukūrė šeimą. Su juo išgyveno 42 metus, iki jai mirtis nuskynė gyvybės siūlą.

Vėlyvėje paliko giliame nulūdiame vyrą Juozą, Torontose sesers dukrą Phyllis Dagys, sūnų Joną Lenardą bei jų šeimoms ir kitiems artimuosius, draugus ir pažįstamus.

Palaidota San Jacinto Valley, Calif., kapinėse anžinam poilsiui aukštų medžių pavėsyje.

VI. Raila

riadesimt tris. Įrengta puiki laukiamoji salė, jaukus bufetas, patogios kasos, įvairios buitines patalpos. Beje, rekonstruotos stoties talpumas numatytas ir kurortiniam sezonui. Dabar stotis per dieną aptarnauja apie 7 tūkstančius keleivių. **Aldona Kurmilionytė**

Upė tekėdama pasaulį mato, akmuo stovėdamas — pasaulio tvirtybę įgyja.

JULIUS IR MARYTĖ URBİKAI TURĖJO SVEČIĄ

Rugsėjo 20-26 dienomis Julius ir Marytė Urbikai turėjo malonų svečių — Onutės Petrutienės sūnaitį Brett Chieko, keliaujantį per Ameriką motociklu ir staptelįjantį pas gimines, draugus ir pažįstamus, kurių jis vakarinėse valstijose turi nemažai.

Brett Chieko yra nepaprastų gabumų vaikinai, baigęs Bostono kolegiją, pasaulinės taikos šalininkas, rimtai susirūpinęs Amerikos nelaime — narkomanija. Su juo yra ko pasišnekti įvairiausiomis socialinėmis problemomis, politiniais klausimais. Grįžęs iš ekskursijos motociklu ketina aukštąjį mokslą tęsti toliau.

Per šešias viešnağės dienas Čikagoje Urbikų žentas svečių pavaziņņo automobiliu po miestą ir jo apylinkes, supažindino su miesto istorinėmis vietomis, aplankė kai kurias su miesto kultūra susijusias vietas ir pan.

Marytės sesuo Onutė Petrutienė turi kuo pasidžiaugti. Vienturtė jos dukrelė su savo vyru Frank Chieko užaugino jai tris sūnaitčius. Du jau baigė aukštuosius mokslus, trečias įstojo studijuoti Vermont universitetą. Be to, turi dar įsisūniję korėjietę mergaitę, kuriai jau trylika metų. Visi vaikai kultūringi, respectuoja ne tik savo tėvus bei močiutę, taip pat gimines bei kitus šeimos artimuosius.

Marytei Urbikienei rugsėjo 26 d. išleisti svečių į ekskursijos tolesnį maršrutą nebuvo lengva. Atsisveikinant su seserėnu Brett Chieko teko ir paašaroti moteriškais ašaromis, kad nepamirštų dažniau į Čikagą atvykti. Julius kietai svečiui spaudė dešinę ir linkėjo jam geriausios sėkmės.

Šeimos Draugė

IS ALMKD IR EX MAINERIŲ KLUBO NARIŲ SUSIRINKIMO

Amerikos Lietuvių Moterų Kultūros draugijos narių ir Ex Mainerių klubo narių susirinkimas įvyko rugsėjo 19 dieną „Vilnies“ salėje. Po susirinkimo atidarymo ir valdybos pranešimų vyko atskirų narių pasisakymai apie jų asmenišką veiklą.

Alice Pauliukienė aplankė sergančią Juliją Maraziene, kuri vis dar neišlipa iš lovos. Ją slaugo iš Floridos atvykusi seserėčia. Su Jonu Patecku buvo nuvykusi aplankyti Alfonso Patecko, kuris dar vis tebesiranda senų žmonių priežiūros namuose.

Gimimo metines šį kartą minėjo Alice Pauliukienė ir Stella Chapas; drauge buvo paminėtos ir Antoinetės Vaitkienės seserėno, kuris šiuo metu atvykęs iš Lietu-

ATNAUJINO 17 PRENUMERATŲ Į LIETUVĄ

„Vilnies“ nuolatinis darbuotojas Antanas Litvinas šiemet irgi atnaujino į Lietuvą 17 laikraščio prenumeratų, daugiausia ligoninėms, bibliotekoms ir pan. Jis taip daro kasmet ir, kiek duodasi suprasti, darys tol, kol „Vilnis“ gyvuos.

Antanas Litvinas yra reto dostono laikraščiu žmogus. Dažnai jis laikraščio fondui aukoja ne po šimtinę, bet po kelis šimtus dolerių. Jo troškimas, kad laikraštis gyvuotų kuo ilgiausia. Be finansinės paramos, jis laikraščiu aukoja ir laiką. Jau kelinti metai jis dirba be atlyginimo: kasdien iki pietų jis budi administracijos raštinėje, laikraščiu išėjus iš spaudos dirba ekspedicijos skyriuje ir vis visuomeniniais pagrinčiais. Jo meilė laikraščiu kaip reto kito vilniečio, o gal kaip nei vieno kito. **Adm.**

LOUIS DE SCHAAF LIGONINĖJE

„Vilnies“ bendradarbė Nellie De Schaaf vyrą Louis rugsėjo 30 d. (šeštad.) ištkio paralyžiaus smūgis. Kuo skubiausia buvo nuvežtas į Little Company of Mary ligoninę, 2800 W. 95th St. ir paguldintas į stropios priežiūros (intensive care) kambarį. Dėka gydytojų suaktyvėjimui ir slaugių priežiūrai, po penkių dienų tapo perkeltas į 3330 kambarį, kur jį stropiai lanko žmona.

Laimė, kad kraujo išsiliejimas smegenyse nesuzalojo iki invalidumo, tik, matyt, palietė gerklę. Ligonis gali kalbėti, sunkumų turi su nurijimu solidensnio maisto. Gydytojai įtarinėja, kad smūgis gali pasikartoti. Kasdien daro įvairius tyrimus, stebi sūrgimo procesą.

Louis De Schaaf jau 80 metų amžiaus, bet dar aktyvus kėglininkas (bowlininkas). Smūgis jį ištkio nei iš šio, nei iš to, be jokių išankstinių simptomų, sveikutėly. **X.**

vos svečiuojasi pas Vaitkus. Celebrantų pagerbimui Jessie Vesely atnešė iš namų tortą ir pomidorų iš savo daržo.

ALMKD valdyba pasiliko ta pati, tik atsakius Isabel Peters iš išdininkės pareigų, jos vieton išrinkta Jessie Vesely.

Nutarta turėti vadinamą „Christmas party“ gruodžio 9 dieną Ramunės restorane, 2547 W. 69th St. Daugiau informacijų bus pranešama vėliau per „Vilnį“. Sekantį susirinkimą nutarta turėti sekančiais metais kovo 20 d.

Ex Mainerių klubo sekretorius Antano Litvino susirinkime nebuvo. Tur būt, jis susimaišė dėl susirinkimui paskelbtų datų.

Nellie De Schaaf, ALMKD sekretorė

HEMET, CALIF.

MIRUS BERNISEI KIVERIENEI

Reiškiame gilią užuojautą jos vyrui Juozui Kiveriui, Torontose gyvenantiems sesers dukrai ir sūnui — Phyllis Dagys ir Jonui Lenardui ir jų šeimoms, taipgi kitiems giminėms ir draugams.

VLADAS ir MARIJA RAILAI
Hemet, Calif.

Vilnis, 1989 m. spalio 12 d.